

Pestbeleid
van
Sg. Canisius

Pesten is onacceptabel en wordt niet getolereerd

Een grapje gaat niet ten koste van een ander

Niet jij bepaalt of iets leuk is, maar die ander

Inhoudsopgave

Vooraf.....	4
1. Pesten.....	5
2. De reactie op pesten: vijfsporenaanpak	9
3. Het Canisius-stappenplan na een melding van pesten	13
Bijlage I: plan van aanpak tegen pesten in het onderwijs,.....	17
Bijlage II: Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling	24
Bijlage III: Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest	25
Bijlage IV: nationaal onderwijsprotocol tegen pesten	26
Bijlage V: Tips voor leerlingen om veilig te internetten	27
Bijlage VI: links voor bruikbare adressen bij cyberpesten.....	28
Bijlage VII: do's en don'ts in de sociale media	29
Bijlage VIII: Schematische weergave route pestmeldingen	30

Vooraf

Deze notitie beschrijft het pestbeleid van Sg. Canisius. Achtereenvolgens komen aan de orde: het fenomeen pesten, de vijfsporenaanpak en het concrete stappenplan na een melding.

De school ziet pesten als een van de vele vormen van ongewenst gedrag. *In het beleidsplan psychosociale veiligheid* is aangegeven hoe de school ongewenst gedrag in zijn algemeenheid wil tegengaan. Binnen deze pestbeleidnotitie wordt daarom niet meer uitgebreid op dit aspect ingegaan.

Veel van wat in deze notitie staat, wordt al langere tijd toegepast op onze school. Grotendeels is deze notitie dan ook een herformulering van oud beleid. Er is echter ook sprake van een aanscherping van acties naar aanleiding van pestgedrag. Daarnaast heeft deze herformulering tot doel elk lid van onze scholengemeenschap nog meer te doordringen van zijn verantwoordelijkheid in peestsituaties.

Voor de tekst van deze notitie is deels gebruik gemaakt van het pestprotocol van het Don Bosco College in Volendam, dat op zijn beurt weer gebruik heeft gemaakt van pestprotocollen van andere scholen.

Almelo, september 2014

de schoolleiding

1. Pesten

Wat is pesten?

Pesten is een stelselmatige vorm van agressie waarbij één of meer personen proberen een andere persoon fysiek, verbaal of psychologisch schade toe te brengen. Bij pesten is de macht ongelijk verdeeld.

Relatief nieuwe manieren van pesten zijn het digitaal en mobiel pesten. Kinderen of jongeren gebruiken dan het internet (bijvoorbeeld pesten via Facebook) of pesten elkaar door vervelende berichten via de mobiele telefoon te sturen. Cyberpesten kan nog veel schadelijker zijn dan pesten in het gewone dagelijkse leven; dit komt doordat de daders gemakkelijk anoniem kunnen blijven en de reikwijdte van het internet veel groter is.

Een klimaat waarin gepest wordt, tast iedereen aan. *Slachtoffers* gaan zichzelf door het pesten minder leuk vinden, vertrouwen hun leeftijdsgenoten niet en zijn bang om naar school te gaan. Uit onderzoeken blijkt dat gepest worden gevoelens van eenzaamheid en depressie vergroot en daarmee bestaande problemen verergert.

Maar ook voor de *pesters* zelf zijn er gevolgen. Op korte termijn zijn deze nog niet negatief en kunnen de pesters zich vaak goed staande houden zolang ze op school zitten. Maar een pestend kind leert dat het doelen kan bereiken zonder op een sociaal aangepaste manier met anderen te onderhandelen. Daardoor kan hij/zij uiteindelijk onaangepaste gedragspatronen krijgen.

Ook *de rest van de klas* kan last hebben van het pesten. Het leidt tot verstoring en negatieve afleiding zorgen. Daarnaast vinden deze leerlingen de school minder leuk. Als kinderen dagelijks geconfronteerd worden met pesten, krijgen ze bovendien de boodschap dat toeschouwers niet ingrijpen, slachtoffers verdienen wat ze krijgen, macht belangrijker is dan rechtvaardigheid en dat volwassenen niet goed voor kinderen zorgen.

Het lastige is dat veel pestgedrag zich in het verborgene afspeelt, zodat het moeilijk is om er greep op te krijgen. Daarnaast weet niet altijd iedereen hoe er mee om te gaan wanneer hij pestgedrag opmerkt. Docenten, onderwijsondersteunend personeel, leerlingen en ouders hebben echter elk hun eigen rol bij het tegengaan van pesten. Leerlingen moeten weten dat ze hulp kunnen krijgen van volwassenen in de school en hier ook om durven vragen. Volwassenen moeten oog hebben voor de signalen van hun kinderen en leerlingen. Ze moeten interesse tonen en luisteren naar wat de kinderen, leerlingen te vertellen hebben. Ouders en personeel moeten bij signalen iemand binnen de school hiervan op de hoogte te stellen, liefst de mentor van de gepeste leerling. En voor mentoren betekent het dat ze groeps gesprekken houden, aandacht hebben voor de groeps sfeer en het functioneren van de individuele leerling in de groep.

Hoe wordt er gepest?

Pestgedrag kan vele vormen aannemen. Sommige vormen zijn van alle tijden, maar elke tijd levert ook weer zijn nieuwe vormen van pesten op. We moeten vooral denken aan:

- Met woorden: vernederen, belachelijk maken
schelden
dreigen
met bijnamen aanspreken
gemene briefjes, mailtjes, sms'jes schrijven
- Lichamelijk: trekken aan kleding, duwen en sjoeren
schoppen en slaan
krabben en aan haren trekken
wapens gebruiken
- Achtervolgen: opjagen en achterna lopen
in de val laten lopen, klemzetten of klemrijden
opsluiten
- Uitsluiting: doodzwijgen en negeren
uitsluiten van feestjes
bij groepsopdrachten
- Stelen, vernielen: afpakken van kledingstukken, schooltas, schoolspullen
kliederen op eigendommen
banden lek prikken, fiets beschadigen
- Afpersing: dwingen om geld of spullen af te geven
afdwingen om iets voor de pester te doen.
- Cyberpesten: pestmail (schelden, beschuldigen, roddelen, beledigen)
stalking (hate-mail of het dreigen met geweld in chatrooms)
verspreiding van ongewenst materiaal (porno, gewelddadig) .
ongewenst contact met vreemden
webcamseksbeelden verspreiden
hacken (gegevens stelen of instellingen aanpassen)
zondere toestemming foto's of filmpjes maken

De gepeste leerling

Sommige leerlingen lopen meer kans gepest te worden dan andere. Dat kan met hun uiterlijk, gedrag, gevoelens en sociale uitingsvormen te maken hebben. Leerlingen die gepest worden, doen vaak andere dingen of hebben iets wat anders is dan de meeste van hun leeftijdgenoten. Ze bespelen een (ander) muziekinstrument; ze doen aan een andere sport; ze zijn heel goed in bepaalde vakken of juist niet; ze praten “stads” in plaats van “dorps”; ze stotteren; ze gedragen zich anders; ze dragen andere kleding; ze hebben een afwijkend kapsel; ze zijn anders geaard enzovoorts.

Een kind dat wordt gepest, praat er niet altijd over. Redenen hiervoor kunnen zijn:

- schaamte
- schuldgevoel
- angst dat er door ouders en/of school met de pester wordt gepraat, zodat het misschien nog erger wordt.
- het probleem lijkt onoplosbaar
- het idee dat hij/zij niet mag klikken

Mogelijke signalen van gepest worden, zijn:

- niet meer naar school willen
- niet meer over school vertellen thuis
- nooit andere kinderen mee naar huis nemen of bij anderen gevraagd worden
- slechtere resultaten op school dan vroeger
- regelmatig spullen kwijt zijn of met kapotte spullen aankomen
- regelmatig hoofdpijn en/of buikpijn hebben
- blauwe plekken op ongewone plaatsen
- niet willen slapen, vaker wakker worden, bedplassen, nachtmerries hebben
- de verjaardag niet willen vieren
- niet buiten willen spelen
- niet alleen een boodschap durven doen
- niet meer naar een bepaalde club of vereniging willen gaan
- bepaalde kleren niet meer willen dragen
- prikkelbaar, boos of verdrietig zijn
- zelf blessures scheppen om niet naar school te hoeven
- opstandig gedragen
- altijd alleen staan/zitten (pauzes, tijdens lessen, andere activiteiten)
- bij groepsopdrachten altijd als enige overblijven.

De pester

Pesters zijn vaak de sterkeren in hun groep. Jongens die pesten, combineren dat meestal met fysieke kracht. Pesters hebben vaak een positievere houding tegenover geweld dan hun leeftijdsgenoten. Zij kunnen zich vaak slecht inleven in hun slachtoffers en voelen zich nauwelijks verantwoordelijk voor hun daden, want voor hun gevoel vraagt het slachtoffer immers om gepest te worden. Van binnen zijn ze vaak onzeker en ze proberen zichzelf groter te maken door een ander kleiner te maken.

Zij zijn of lijken populair te zijn, maar zijn dat uiteindelijk niet. Ze dwingen hun populariteit af door stoer en onkwetsbaar gedrag. Pesters krijgen vaak andere kinderen mee, want wie mee doet loopt zelf de minste kans om slachtoffer te worden.

Pestgedrag kan een aantal dieper liggende oorzaken hebben:

- een problematische thuissituatie
- een vaak gevoelde anonimiteit (ik besta niet). Als een pester zich verloren voelt binnen een grote groep, kan hij zich belangrijker maken door een ander omlaag te drukken.
- het moeten spelen van een niet-passende rol
- een voortdurende strijd om de macht in de klas
- een niet-democratisch leefmilieu binnen de school; een docent is autoritair en laat op een onprettige wijze blijken dat hij de baas is. Dergelijke spanningen kunnen op een zondebok worden afgereageerd.
- een gevoel van incompetentie op school (slechte cijfers of een laag niveau)
- een zwak gevoel van autonomie (te weinig zelfstandigheid en verantwoordelijkheid)

De zwijgende meerderheid

Meelopers zijn leerlingen die incidenteel meedoen met het pesten. Meestal uit angst om zelf in de slachtofferrol terecht te komen. Maar het kan ook zijn dat meelopers stoer gedrag wel interessant vinden en dat ze denken in populariteit mee te kunnen liften met de pester. Ook kunnen leerlingen meelopen uit angst vrienden of vriendinnen te verliezen.

De meeste leerlingen houden zich echter afzijdig als er wordt gepest. Vaak voelen ze zich wel schuldig over het feit dat ze niet in de bres springen voor het slachtoffer of hulp inschakelen.

2. De reactie op pesten: vijfsporenaanpak

Pesten is onacceptabel en vraagt dan ook om een duidelijke en krachtige reactie. We hebben als school niet de illusie dat we al het pesten kunnen uitbannen, maar dat ontslaat ons niet van de plicht bij elk vermoeden van pesterij in actie te komen.

Bij het aanpakken van daadwerkelijk pestgedrag tussen leerlingen spelen vijf partijen een rol: de gepeste, de pester, de zwijgende middengroep, het personeel van de school en de ouder. Wil men pesten aanpakken, dan is daarom een **vijfsporenaanpak** van het probleem noodzakelijk waarbij aan elk van de vijf partijen aandacht besteed wordt.

De gepeste leerling

Leerlingen die gedurende lange(re) tijd zijn gepest, worden passief (het grootste aantal) of provocerend. Kenmerken van de passieve zondebok zijn: ze huilen makkelijk, hebben vaak geen vrienden of vriendinnen in de groep, kijken andere kinderen niet aan, voelen zich stom en onaantrekkelijk en zijn eenzaam. De kenmerken van de provocerende zondebok zijn: ze zijn angstig én agressief en vertonen irritant gedrag. Het lijkt hierbij alsof ze het pesten zelf uitlokken. Hen is echter het recht ontzegd om op normale manier met leeftijdgenoten om te gaan.

Een juiste ondersteuning van het gepeste kind houdt in elk geval in:

- Luisteren naar wat er gebeurd is.
- Het probleem van het kind serieus nemen.
- Met het kind overleggen over mogelijke oplossingen.
- Hulp aanbieden van mentor, schoolmaatschappelijk werker, teamleider
- Eventueel deskundige hulp inschakelen (binnen en/of buiten de school).
- Zorgen voor vervolggesprekken.

De pester

De pester moet zich enerzijds bewust worden van zijn beweegredenen om te pesten en van de feitelijke en mogelijke gevolgen van zijn gedrag voor de ander en anderzijds dient hij een straf opgelegd te krijgen. Uiteraard is het mogelijk een straf op te leggen die bijdraagt aan het bewustwordingsproces.

Tot slot zal er ook contact moeten plaatsvinden tussen de pester en de gepeste en met de ouders van de pester.

Een juiste ondersteuning van de pester houdt in elk geval in:

- Met het kind bespreken wat pesten voor een ander betekent.
- Het kind helpen zijn relaties met andere kinderen te verbeteren.
- Zorgen dat het kind zich veilig voelt en uitleggen wat jij als pedagogisch medewerker (of leerkracht) daaraan gaat doen.
- Het kind laten nadenken over het herstellen van de aangerichte schade.
- Grenzen stellen en die consequent handhaven.
- Het kind helpen zich aan de regels en afspraken te houden
- Hulp (vrijblijvend of verplicht) aanbieden van mentor, schoolmaatschappelijk werker, teamleider
- Zorgen voor vervolgesprekken

Bij de reactie richting de pester(s) kan gebruik gemaakt worden van de volgende producten van Bob van der Meer ¹:

- BvdM nummer 59.
- BvdM Nummer 032: Gesprek met de pester.
- BvdM Nummer 030: Straffenoverzicht.
- BvdM Nummer 033: Welke kinderen een grote kans lopen pester te worden.
- BvdM Nummer 029: Overzicht van lees- en voorleesboeken voor leerlingen van groep 1 basisonderwijs tot en met klas 3 voortgezet onderwijs over anders zijn, pesten en buitensluiten.
- BvdM Nummer 127: Spreekbeurt over pesten
- BvdM Nummer 057: Rollenspel Carmen als zondebok.
- BvdM Nummer 026: Aanpak van pesten, de niet-confronterende methode, een gedeelte van een les Lichamelijke Opvoeding.

¹ De hier en elders in deze notitie genoemde producten zijn beschikbaar op het medewerkersplein binnen ItsLearning.

De zwijgende middengroep

De zwijgende middengroep, de rest van de klas, bestaat uit vijf subgroepen:

- de leerlingen die mee pesten uit angst;
- de leerlingen die mee pesten uit berekening;
- de leerlingen die niet mee pesten, maar ook niet duidelijk stelling nemen;
- de enkeling die niet ziet dat er wordt gepest;
- de enkeling, met een hoge status in de groep, die het af en toe voor het slachtoffer opneemt

Deze hele groep moet gemobiliseerd worden door met die groep een bewustwordingsproces te doorlopen. Hierbij komen in elk geval de volgende vragen aan de orde:

- Wat gebeurt er in deze groep?
- Wat betekent dat voor de individuele leden, in het bijzonder voor de gepeste?
- Wat spreken we af om hier een verandering in aan te brengen en wat is ieders rol hierin?
- Wie bewaakt dat we uitvoeren wat we afspreken?

Bruikbare producten van B. van de Meer:

- een aantal omgangsregels met elkaar vaststellen: BvdM nummer 200.
- De niet-confronterende methode, Allans aanpak: BvdM nummer 025.
- De niet-confronterende methode, een gedeelte van een les Lichamelijke opvoeding: BvdM nummer 026.
- De niet-confronterende methode, een tekenopdracht over kindermishandeling: BvdM nummer 027.
- De niet-confronterende methode, Stanfords methode: BvdM nummer 028.
- Lezen van boeken over anders zijn, pesten: BvdM nummer 030.
- Een rollenspel over buitensluiten: BvdM nummer 057.
- Een spreekbeurt over (de gevolgen van) pesten: BvdM nummer 127.
- Een preventieve methode, aandacht voor samenwerking: BvdM nummer 043.
- Een preventieve methode, aandacht voor geldingsdrang en agressiviteit: BvdM nummer 044.
- Een preventieve methode, aandacht voor anonimiteit: BvdM nummer 045.
- Ook kan gedacht worden aan het besteden van aandacht aan de fasen die iedere groep, die noodgedwongen bij elkaar zit, doormaakt: BvdM nummer 129.

Bij cyberpesten:

- Leerlingen bewust maken van de gevaren op internet, de effecten van cyberpesten en de strafbare feiten. De effecten van cyberpesten kunnen erger zijn dan bij traditioneel pesten. Opnames die via de webcam worden gemaakt, worden vastgelegd door een ander. Deze opnames verdwijnen nooit meer. Over de hele wereld kan een foto op een site staan. Foto's die eenmaal op internet staan, zijn soms niet meer te verwijderen.
- Afspreken van internetgedrag en samen met de leerlingen regels maken.

Het personeel

Het personeel dat bij de betreffende groep betrokken is, kan een belangrijke rol spelen bij het stoppen van de pesterijen. Die rol bestaat uit:

- signaleren van zich opnieuw voordoende pesterijen;
- leerlingen corrigeren en wijzen op de door de groep gemaakte afspraken;
- situaties die pesterijen kunnen uitlokken, vermijden.

Om dit te bewerkstelligen moeten de betreffende personeelsleden expliciet geïnformeerd worden over wat er aan de hand is, over de afspraken die zijn gemaakt; tevens wordt de personeelsleden algemene info verstrekt over pesten.

Daarnaast speelt de school als geheel en elk individueel personeelslid ook een belangrijke rol bij het voorkomen van peestsituaties, respectievelijk bij het in de kiem smoren van zich ontwikkelende peestsituaties. Het gaat daarbij om de volgende interventies:

- Actieve deelname aan structurele activiteiten die door de school georganiseerd worden voor bepaald leerjaren (bijvoorbeeld pestles van de mentor in de leerjaren 1, 2 en 3; pesttoneel; “Do’s en Don’ts” in de sociale media).
- Actief signaleringsgedrag en het ondernemen van de juiste actie in het geval men een peestsituatie meent waar te nemen.
- Leerlingen die zich melden, altijd serieus nemen en gevoelens van de leerlingen niet bagatelliseren op grond van eigen maatstaven.
- Docenten en mentoren trainen op aanpak van pestgedrag, variatie in aanpak en methoden, zoals de “No Blame” aanpak.
- Ouders van de leerjaren 1, 2 en 3 informeren tijdens de algemene ouderavond over het pestprotocol i.h.a. en “Do’s en Don’ts” in de sociale media.
- Dossieropbouw: elk incident, zowel van de leerling die pest als van de leerling die gepest wordt, in het centrale leerlingvolgsysteem registreren.

De ouders

Om een peestsituatie te beëindigen is het absoluut noodzakelijk de ouders van de betrokken leerlingen erbij te betrekken. In eerste instantie gaat het daarbij om de ouders van de gepeste leerling en die van de pester. Alleen in zware gevallen verdient het de voorkeur ook ouders van de zwijgende middengroep erbij te betrekken.

Aandachtspunten hierbij:

- ouders die zich zorgen maken, altijd serieus nemen.
- met ouders van de gepeste leerlingen en van de pester overleggen over manieren om de ontstane peestsituatie aan te pakken
- de ouders betrekken bij de aanpak van het probleem
- andere ouders van de klas informeren over de ontstane situatie en de actie die ondernomen wordt;
- zo nodig ouders doorverwijzen naar deskundige hulp.
- zorgen voor vervolcontact

3. Het Canisius-stappenplan na een melding van pesten

Mogelijke routes meldingen

Binnen onze school zijn er in principe twee mogelijke vormen van het melden van een peestsituatie te onderscheiden.

1. via een van de medewerkers (docent, mentor, teamleider, ondersteunend personeel)
2. via de pestmeldknop op de site (beschikbaar voor zowel leerlingen als ouders/verzorgers)

Na elke melding wordt echter hetzelfde stappenplan gevolgd, ongeacht de manier waarop de melding is binnengekomen². Het stappenplan is schematisch weergegeven in de laatste bijlage van dit beleidsplan.

Hieronder volgt per betrokkene een korte beschrijving van wat van hem verwacht wordt in het kader van dit stappenplan. Ook worden nog enkele andere begrippen hieronder toegelicht.

De mentor

Wanneer de mentor een melding binnenkrijgt, gaat hij na of ten aanzien van de betrokken leerlingen al eerder sprake is geweest van pestgedrag (actief of passief). Is het de eerste keer en overstijgt de situatie niet zijn eigen klas, dan handelt de mentor het zelf af; is de betrokken leerling al vaker (actief of passief) bij pesten betrokken geweest of zijn er ook andere klassen bij betrokken, dan speelt de mentor de melding door aan de teamleider.

Als de mentor een pestmelding na bovenstaande afweging zelf afhandelt, neemt hij daarbij de volgende punten in acht (zie ook hoofdstuk 2):

- De mentor voert een gesprek met de gepeste leerling om zijn/haar verhaal te horen (leidraad voor deze gesprekken is te vinden in bijlage II).
- Idem met de pestende leerling.
- Hij organiseert een gesprek tussen beide leerlingen en probeert hierbij tot goede afspraken te komen.
- De mentor informeert de ouders van beide leerlingen.
- De mentor informeert de pester en diens ouders over het vervolgtraject bij herhaald pestgedrag (zie de schematische weergave).

² Bij een melding via de pestmeldknop op de site is er nog wel sprake van een extra tussenstap (tussen melding en overgaan op stappenplan), namelijk het verifiëren van de melding. Een digitale melding kan namelijk ook plaatsvinden uit baldadigheid of om te pesten.

- De mentor praat met de klas over de positie van de andere leerlingen in deze peestsituatie. Dit is belangrijk in verband met het herstellen van de groepssfeer en om de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de leerlingen te benadrukken.
- De mentor plaatst een samenvatting van het voorval, de gesprekken en de gemaakte afspraken in het leerlingvolgsysteem en brengt de teamleider op de hoogte (via een notificatie in SOMtoday of via een aparte mail).
Ook andere vakdocenten worden geïnformeerd om uitvoering van afspraken te bewaken.
- Tot aan het einde van het schooljaar waarin zich de peestsituatie voordoet, informeert de mentor enkele keren naar de stand van zaken. Hij legt dit vast in SOM.

De teamleider

De teamleider neemt de rol van de mentor over bij herhaling van het pestgedrag (onafhankelijk van wie de gepeste is of wie de pester is) of als de peestsituatie de klas van de mentor overstijgt.

De teamleider neemt daarbij de volgende punten in acht (zie ook hoofdstuk 2):

- Hij voert een gesprek met de gepeste leerling om zijn/haar verhaal te horen (leidraad voor deze gesprekken is te vinden in bijlage II).
- Idem met de pestende leerling (bijlage III). In het geval van herhaling van het gedrag wijst hij deze er bovendien op dat dit de laatste kans is om verregaande maatregelen (achtereenvolgens: pestproject volgen, schorsing, verwijdering) te voorkomen.
- Hij organiseert een gesprek tussen beide leerlingen en probeert hierbij tot goede afspraken te komen.
- De teamleider praat met de betrokken klas(sen) over de positie van de andere leerlingen in deze peestsituatie. Dit is belangrijk in verband met het herstellen van de groepssfeer en om de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de leerlingen in de klas(sen) te benadrukken
- Tevens neemt de teamleider contact op met de ouders van zowel de gepeste als de pester. Hij verzoekt hen om met hun kind te praten en stelt hen op de hoogte van het vervolgtraject.
Tevens bespreekt hij de mogelijkheden tot hulp. Deze hulp kan binnen de school plaatsvinden (schoolmaatschappelijk werk), maar ook buiten de school. In eerste instantie zal de leerling met de hulpvraag doorverwezen worden binnen school (schoolmaatschappelijk werk), waarna hier wordt gekeken of hulp binnen school voldoende toereikend is.
De ouders van de pestende leerling wijst hij erop dat er sprake is van herhaald pestgedrag en dat hierna verregaande maatregelen getroffen zullen worden (achtereenvolgens: pestproject volgen, schorsing, verwijdering).
- De teamleider maakt een samenvatting van bovenstaande in het leerlingvolgsysteem en informeert de mentor(en) en de schoolmaatschappelijk werker: met een notificatie in SOM of via een aparte mail. Alle informatie wordt vastgelegd in het leerlingvolgsysteem en wordt teruggekoppeld naar de desbetreffende mentor(en).
Ook andere vakdocenten worden geïnformeerd om uitvoering van afspraken te bewaken.

De vakdocenten

Vakdocenten hebben in dit geheel een signalerende en ondersteunende rol. Wanneer zij pestgedrag waarnemen of redenen hebben om pesten te vermoeden, wordt er van hen verwacht dat zij hierop adequaat reageren richting de betreffende leerlingen en altijd melding hiervan maken bij de mentor van de gepeste leerling, zodat deze verdere actie kan ondernemen.

Van de vakdocenten wordt uiteraard ook verwacht dat zij, op verzoek van de mentor of de teamleider, gemaakte afspraken bewaken.

Schoolmaatschappelijk werk

Schoolmaatschappelijk werk heeft een ondersteunende rol. Hierbij gaat het om:

- Het adviseren of bieden van gespreksondersteuning aan mentor of teamleider bij de afhandeling van een peestsituatie.
- Het verzorgen van (op vrijwillige basis) individuele begeleiding aan een pester en/of een gepeste.
- Het verzorgen van een sociaal-emotionele training voor sociaal zwakke(re) leerlingen.
- Het doorverwijzen van leerlingen en ouders naar hulpinstanties buiten school.

De rol van de pestcoördinator

De pestcoördinator vervult een aantal zuiver administratieve taken:

- Bij melding via de digitale meldknop:
 - verifiëren van de melding
 - doorgeven van de melding aan de betreffende mentor
- Een apart bestand bijhouden van peestsituaties: namen van pesters en gepeste leerlingen, datum van voorval.
- Bewaken dat mentoren en teamleiders de procedure uitvoeren
- De nieuwe mentoren van gepeste leerlingen op afgesproken tijden (namelijk in de maanden november en april van het schooljaar volgend op het laatste peestschooljaar) verzoeken navraag te doen bij leerlingen die in het verleden gepest zijn en bij hun ouders en hun bevindingen in centraal leerlingvolgsysteem vast te leggen.

Pestproject

Wanneer de pester opnieuw in pestgedrag vervalt, wordt hij/zij ertoe verplicht om een individueel programma te volgen; dit vindt plaats in eigen tijd en dus niet tijdens schooltijd. Het doel van dit programma is reflectie en hem/haar in laten zien wat de pester aanricht bij de gepeste leerling.

Ouders worden van dit project op de hoogte gesteld en erbij betrokken.

Schorsing

Wanneer ook het verplichte pestproject niet helpt en de pester opnieuw in pestgedrag vervalt, volgt er een schorsing. De eerste keer een schorsing van een dag, daarna een schorsing van twee of meer dagen.

Deze schorsing kan alleen opgelegd worden door de directeur van de locatie.

Schoolverwijdering

Wanneer, ondanks de inspanningen van alle betrokken partijen, de pester volhardend blijft in zijn gedrag, liggen er geen perspectieven meer voor deze leerling binnen onze school. De school kan op deze manier niet de veiligheid van de overige leerlingen binnen de school garanderen. Er rest de school niet anders dan een schoolverwijdering.

Deze verwijdering kan alleen opgelegd worden door de voorzitter van de centrale directie van de instelling Pius/Canisius.

Bijlage I: plan van aanpak tegen pesten in het onderwijs,

Opgesteld door de Kinderombudsman en staatssecretaris Dekker (OCW), 25-03-2013

Den Haag, 25 maart 2013

Plan van aanpak tegen pesten

Met deze brief presenteren wij u ons plan van aanpak tegen pesten. Het is uniek dat een staatssecretaris en de Kinderombudsman samen een plan aan de Tweede kamer opstellen en presenteren. Normaal gesproken signaleert de Kinderombudsman, regeert het kabinet en controleert de Kamer. De zelfdodingen van Tim Ribberink en Fleur Bloemen maakten op tragische wijze duidelijk dat er dringend aandacht nodig is voor pesten en sociale veiligheid op scholen. We voelen allemaal de morele plicht om te kijken naar onze bijdrage hieraan.

Dit plan is tot stand gekomen door intensieve samenwerking tussen het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Kinderombudsman. Verder hebben wij met een groot aantal anderen gesproken. Kamerleden, leerlingen, ouders, leraren, schoolleiders, besturen en maatschappelijke organisaties hebben hun ideeën met ons gedeeld over manieren waarop wij een veilige school voor kinderen kunnen bereiken. Het resultaat van deze gesprekken vindt u in dit plan.

Met het plan geven we opvolging aan de schriftelijke vragen van Kamerleden Bergkamp (D66) en Smits (SP), en komen we de oproep van Kamerlid Beertema (PVV) om pesten beter aan te pakken tegemoet.³ Voorts heeft het Kamerlid Van der Burg (VVD) opgeroepen om bij de aanpak van pesten zoveel mogelijk aan te sluiten bij reeds bestaande structuren.⁴ Tot slot voert het kabinet de aanbeveling voor een veilige school uit van het Kinderrechtencomité van de Verenigde Naties.⁵ Deze brief gaat alleen over de sociale veiligheid voor kinderen op school. Ook leraren en ander schoolpersoneel kunnen slachtoffer worden van agressief of intimiderend gedrag. Dit onwenselijke gedrag doet afbreuk aan het schoolklimaat en verdient eveneens structurele aandacht. In de jaarlijkse Veiligheidsbrief wordt u geïnformeerd over de activiteiten die in dat kader plaatsvinden. Hierbij wordt het programma Veilige Publieke Taak van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties betrokken.

1. Noodzaak tot een aanpak

De Nederlandse regering vindt dat alle kinderen recht hebben op een onbezorgde schooltijd, die in het teken staat van ontwikkelen, ontdekken en leren. Kinderen moeten veilig zijn, zodat ze in staat zijn om te leren en zich te ontwikkelen. Jongeren kunnen pas taal en rekenen leren in een omgeving waar goed met elkaar wordt omgegaan, waar ze leren elkaar te respecteren.

Probleem is dat een veilige school niet geregeld kan worden vanuit Den Haag. Bovendien is het niet realistisch om te denken dat we pesten volledig kunnen uitbannen.

Dat ontslaat ons niet van de verantwoordelijkheid te doen wat in onze macht ligt om pesten zoveel mogelijk te voorkomen. We hebben allemaal de plicht om ervoor te zorgen dat kinderen en jongeren er niet alleen voor staan. Die plicht geldt voor ouders, medeleerlingen, leraren, schoolleiders, maatschappelijke organisaties, Kinderombudsman, Kamerleden en kabinet.

Dit plan van aanpak is bedoeld om daarbij te helpen. We kiezen voor een generieke aanpak van pesten, omdat we geloven dat als we maatregelen treffen die echt werken, deze een sociaal veilig schoolklimaat bevorderen waarin ieder kind zichzelf kan zijn en in veiligheid kan leren. Dat betekent dat een generieke aanpak sensitief moet zijn voor bepaalde kwetsbare groepen, zoals jongeren met een beperking, met een specifieke culturele of religieuze achtergrond, of lhbt-jongeren (lesbische meisjes, homoseksuele jongens, biseksuelen en transgenders). Dit plan richt zich op het funderend onderwijs waar de pestaanpak deel moet uitmaken van het sociale veiligheidsbeleid.

³ Vragenuurtje van 18 december 2013. Handelingen II 2012/13, nr. 36.

⁴ Behandeling wetsvoorstel nr. 33 062 op 31 januari 2013. Handelingen II 2012/13, nr 47.

⁵ Committee on the rights of the child, Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child: The Kingdom of the Netherlands, CRC/C.NLD/CO/3, 30 January 2009.

2. Waarom pesten lastig te bestrijden is

We weten heel goed wat pesten is. Het gaat om een vorm van agressief gedrag, waarbij een betrekkelijk machteloze persoon wordt aangevallen, vernederd of buitengesloten door één of meerdere individuen. Pesten heeft drie kenmerken: het is intentioneel, vindt herhaaldelijk en over een langere periode plaats, en er is een machtsverschil tussen dader en slachtoffer. Pesten vindt plaats in groepen, er is niet altijd een duidelijk onderscheid te maken tussen de pester en de gepeste en deze rollen kunnen ook omdraaien. Pesten vindt online en offline plaats.

Minder duidelijk is hoe we pesten kunnen terugdringen. In de aanloop naar dit plan van aanpak spraken wij een groot aantal experts, ouders, leerlingen en andere betrokkenen over knelpunten die een effectieve aanpak van pesten in het onderwijs belemmeren. Hieronder volgen de belangrijkste knelpunten.

Er is onvoldoende zicht op pesten. OCW laat iedere twee jaar een veiligheidsmonitor op scholen in het primair en voortgezet onderwijs uitvoeren.⁶ Hierin worden de verschillende aspecten van antisociaal gedrag nauwkeurig onderscheiden en ook gemeten. De huidige monitor biedt echter geen goed inzicht in de problematiek van pesten. Op scholen is de monitoring van het sociale klimaat in de schoolklassen soms onder de maat.

Pesten blijft onder de radar. Pesten blijft vaak ongezien door medeleerlingen, ouders en leraren. Kinderen en jongeren die gepest worden zwijgen erover. Kinderen voelen zich niet veilig genoeg om erover te praten. Ze durven de juf of meester niet in te lichten, bang om gezien te worden als zielig of als een verklikker. Kinderen die pesten komen er ook niet voor uit en onderschatten de effecten van hun eigen gedrag.

Pesten is een taboe. Signalen over pesten worden soms weggeredeneerd en pesten wordt gezien als plagen. Erkennen dat er gepest wordt is lastig voor alle betrokkenen. Geen ouder wil dat zijn kind pest of wordt gepest. Niemand lijkt erbij gebaat te zijn open te zijn over pesten. Bestuurders, schoolleiders en leraren willen niet dat de school bekend staat als een school waarop gepest wordt. Daarom wordt niet altijd goed omgegaan met signalen.

Ouders en leerlingen weten soms niet waar ze terecht kunnen. Het is voor ouders en leerlingen vaak niet duidelijk waar zij terecht kunnen als er gepest wordt. De docent en de schoolleider zijn het eerste aanspreekpunt. Als vervolgstap is de weg naar het schoolbestuur niet altijd bekend. En wanneer een klacht niet leidt tot een oplossing hebben ouders het gevoel van het kastje naar de muur te worden gestuurd.

Leraren zijn niet altijd in staat effectief te signaleren en te handelen. Leraren vertellen dat ze niet altijd goed zicht op de groepsprocessen in de klas hebben. In het voortgezet onderwijs is het voor leraren ook moeilijk om grip op ongewenst gedrag te krijgen. Kinderen wisselen immers per vak van leraar, maar blijven vaak wel in dezelfde groep. Ook leraren in het primair onderwijs slagen er niet in alle gevallen in om onderling intimiderend gedrag te voorkomen, te signaleren of te stoppen.

Er is een wildgroei aan anti-pestprogramma's

Er zijn ontzettend veel programma's en bureaus die zich richten op het tegengaan van pesten en het bevorderen van veiligheid op school. Niet alle methodes zijn echter effectief en sommige kunnen zelfs contraproductief werken. Scholen vinden zelf het wiel vaak opnieuw uit. In het voortgezet onderwijs lijkt nog geen beproefde aanpak voorhanden. Bovendien ontbreekt de systematische toepassing van programma's.

Beperkte rol van de inspectie. De Inspectie voor het Onderwijs (hierna inspectie) bekijkt of een school veiligheidsbeleid heeft. Hoe het met de feitelijke veiligheid staat, wordt echter onvoldoende onderzocht. De inspectie heeft weinig aangrijpingspunten om sociaal onveilige situaties op scholen in kaart te brengen en om scholen tot verbetering aan te zetten. In de schoolbezoeken die de inspectie aflegt, komt eventuele pestproblematiek maar zelden aan de oppervlakte. Ook blijken lang niet alle signalen over sociaal onwenselijk gedrag de inspectie bereiken.

Met dit plan van aanpak willen wij een passend antwoord bieden om deze knelpunten op te lossen. Bij de uitwerking van de oplossingsrichtingen bleek dat deze in drie categorieën uiteenvallen. We hebben er daarom voor gekozen om het plan op te bouwen langs deze drie lijnen: normstelling en bewustwording, toerusting en het formele kader. Uiteraard zijn wij ons ervan bewust dat het

⁶ Monitor sociale veiligheid in en rond scholen (Primair onderwijs 2010 – 2012, Voortgezet onderwijs 2006 – 2012), Tweede Kamer, 2012-2013, 29 240, nr. 50.

aanpakken van pesten mensenwerk blijft en dat niet ieder incident te voorkomen is, maar door een aantal scherpe acties valt er wat ons betreft veel vooruitgang te boeken. In de volgende paragraaf werken wij de verschillende acties uit.

3. Plan van aanpak

Ons plan heeft de volgende drie lijnen:

Normstelling en bewustwording. Het moet voor iedereen binnen en buiten het onderwijs heel duidelijk zijn dat het pesten door en van kinderen onacceptabel is. Deze norm zullen wij zelf uitdragen, maar ook van scholen en ouders verwachten wij dat ze hier actief hun rol vervullen.

Toerusting van ouders en leerlingen, leraren en scholen. Uit de knelpunten komt duidelijk naar voren dat de positie van ouders en leraren versterking behoeft daar waar het gaat om het aanklaarten en aanpakken van pesten.

Formeel kader. De vrijblijvendheid om pesten aan te pakken verdwijnt en de inspectie krijgt meer mogelijkheden om toezicht uit te oefenen en te handhaven.

Uiteraard zet het kabinet het totale pakket aan lopende maatregelen tegen pesten voort. Een overzicht van daarvan vindt u in de bijlage. In deze brief leest u alleen over de nieuwe maatregelen.

1. Normstelling en bewustwording

Het is cruciaal dat het tegengaan van pesten een onderwerp wordt van ons allemaal. De erkenning dat er wordt gepest op scholen en dat het een gezamenlijke verantwoordelijkheid is om hier iets aan te doen, is een noodzakelijke eerste stap in de aanpak van pesten. Duidelijk moet zijn dat pesten onacceptabel is, in elke situatie. Als deze norm overtreden wordt, moet daar een reactie op volgen die duidelijk maakt dat intimiderend gedrag of gedrag dat anderen uitsluit niet getolereerd wordt.

Niet alleen de overheid stelt normen. Juist ook thuis en op school leren kinderen hoe ze met elkaar om moeten gaan en hoe met hen moet worden omgegaan. Ook leren ze sociale vaardigheden die de rest van hun leven van belang zijn.

Een goede school vervult haar vormende taak met de ouders of verzorgers. Daarom willen we bevorderen dat de school en ouders één lijn trekken en - samen met leerlingen - in gesprek gaan over wat ieder van elkaar kan verwachten. Door aan het begin van de schoolcarrière van een kind met elkaar afspraken te maken wordt veel onduidelijkheid weggenomen, bijvoorbeeld over hoe de school omgaat met pesten. Er zijn dan heldere afspraken waar school en ouders elkaar aan kunnen houden.

De vorm van die afspraken is van ondergeschikt belang. Er zijn goede voorbeelden bekend van scholen en ouders die een schooloudercontract ondertekenen, maar ook andere effectieve vormen kunnen nuttig zijn. Ook is zinvol om met leerlingen afspraken te maken over hoe de omgangsvormen zijn, hoe conflicten worden opgelost en in welke gevallen de ouders worden ingeschakeld. De medezeggenschapsraad is het formele gremium om het anti-pestbeleid van de school te bespreken.

Het sluitstuk van de normstelling is het strafrecht. Pesten kent vele uitingsvormen en gradaties. Sommige uitingen zijn strafbaar, maar ook mishandeling, bedreiging en belaging zijn voorbeelden van strafbare feiten waarin het pesten vorm kan krijgen. Het is belangrijk dat aangifte wordt gedaan als er sprake is van een strafbaar feit. Ook de school kan maatregelen treffen tegen pesters. Een notoire pester kan worden geschorst of verwijderd of tijdelijk naar een Reboundvoorziening worden gestuurd. Wij leggen in dit plan de nadruk op het voorkomen van pesten en het bevorderen van een sociaal veilig schoolklimaat. Voorkomen is immers beter dan genezen en bovendien is de schuldvraag vaak moeilijk te beantwoorden. Pesten gebeurt vaak in groepen en is soms onderdeel van een ingewikkeld groepsproces.

Scholen en ouders trekken samen op

Het is cruciaal dat scholen en ouders samen optrekken. We sturen daarom alle scholen in het primair en voortgezet onderwijs een brief om het plan van aanpak van pesten verder onder hun aandacht te brengen. Hierin roepen we de scholen op om regelmatig met ouders te praten en om met hen samen te werken in het bestrijden van pesten, inclusief cyberpesten.

Blijvende aandacht voor pesten

De bijeenkomsten die wij hebben gehouden ten behoeve van dit plan van aanpak waren stuk voor stuk nuttig en behulpzaam voor alle betrokken partijen. Wij organiseren voor de zomer nog vier regionale bijeenkomsten met leden van de Tweede Kamer, scholen, ouders en leerlingen. Daar willen we het hebben over wat een ieder kan bijdragen aan de pestaanpak.

De bijeenkomsten zijn slechts een begin. Wij willen de aandacht voor pesten vasthouden, ook als de publiciteit geluwd is. We willen jaarlijks op een vast moment met basisscholen en middelbare scholen stilstaan bij pesten, waarschijnlijk aan het begin van het schooljaar. Dan vormen leerlingen immers groepen en is het een goed moment om op school aandacht te vragen voor omgangsvormen. Over de invulling en de planning hiervan gaan we in gesprek met scholen, belangenorganisaties en met de media. We kijken daarbij ook naar voorbeelden uit de landen om ons heen.

II. Toerusting

Bij toerusting gaat het vooral om het delen en ontwikkelen van kennis over pesten. In de verschillende gesprekken bleek dat ouders en leerlingen vaak niet wisten tot wie ze zich konden wenden als ze er met de school niet uitkwamen. Die situatie willen we verbeteren. Ook het signaal dat leraren pesten niet altijd waarnemen in de klas, en als ze het waarnemen niet weten wat ze moeten doen, vraagt om gerichte actie.

Verbetering klachtenregeling

Klachten over pesten moeten met hoge prioriteit worden behandeld. De effectiviteit van de klachtenregeling in het funderend onderwijs wordt op dit moment geëvalueerd. In het voorjaar informeert de staatssecretaris uw Kamer over de uitkomsten van de evaluatie. De voorlopige resultaten van de evaluatie laten zien dat de klachtenregeling over het algemeen redelijk functioneert. De meeste scholen hebben een klachtenregeling en een klachtencommissie. Het gaat er echter vooral om wat scholen daarmee doen. Iedere klacht die niet goed behandeld wordt is er een teveel.

Meldingen bij de Kinderombudsman

Klachten over pesten op scholen moeten in het onderwijs zelf worden opgelost; leerlingen en ouders kunnen naar de leraar stappen, naar de schoolleider, een klacht indienen of de vertrouwensinspecteur⁷ inseinen. Mochten er toch gevallen zijn waarin ouders of leerlingen zich niet geholpen voelen na het doorlopen van de bestaande klachtenprocedures, dan kunnen zij zich in laatste instantie wenden tot de Kinderombudsman. De Kinderombudsman kan vervolgens de verantwoordelijken aanspreken. Met de verbetering van de klachtenregeling en het meldpunt bij de Kinderombudsman maken we het systeem sluitend, zodat leerlingen en ouders goed geholpen worden.

Leraren beter toerusten, ook voor cyberpesten

Leraren spelen een cruciale rol in de aanpak van pesten. Om de leraren te ondersteunen en hen beter in staat te stellen pesten te voorkomen, te signaleren en aan te pakken gaat de staatssecretaris aanvullende bestuurlijke afspraken⁸ maken met de sectorraden voor po en vo over de bij- en nascholing voor zittende docenten. Ook voor aankomende leraren is het belangrijk dat zij leren hoe zij pesten kunnen voorkomen, signaleren en aanpakken.

Lerarenopleidingen en pabo's besteden in hun curriculum aandacht aan een veilige leeromgeving. Ze worden gevraagd hierbij extra aandacht te besteden aan pestgedrag. Om ze hierbij te ondersteunen zal de staatssecretaris een lesmodule 'omgaan met verschillen en pestgedrag' laten ontwikkelen voor de pabo's en de lerarenopleidingen. Daarnaast wordt een vergelijkbare module ontwikkeld en aan de beroepsgroep aangeboden voor de nascholing van zittende leraren. Zo worden leraren beter opgeleid en bijgeschoold om pesten te voorkomen, signaleren en aan te pakken.

De staatssecretaris start binnenkort een project om scholen en lerarenopleidingen beter samen te laten werken om zo jonge leraren beter te begeleiden. Hiervoor is in totaal € 20 miljoen beschikbaar. Binnen dit project wordt specifiek aandacht gegeven aan het verspreiden van kennis over de aanpak van pesten.

⁷ Vertrouwensinspecteurs zijn speciale inspecteurs bij de inspectie van het onderwijs die fungeren als aanspreekpunt, adviseur en desgevraagd begeleider bij het doen van klachten en aangifte. Ze zijn werkzaam voor leerlingen die het slachtoffer zijn van onder meer seksuele intimidatie, fysiek en psychisch geweld, zoals ernstige pesterijen.

⁸ Aanvullend bij de bestuursakkoorden die eind 2011/begin 2012 met deze sectorraden zijn gesloten o.a. over de professionalisering van docenten bij het omgaan met verschillen tussen leerlingen.

Voor de aanpak van cyberpesten door leraren is speciale aandacht. Nog niet alle scholen voelen zich hier verantwoordelijk voor. Leraren zijn zich minder bewust van de manieren waarop kinderen elkaar via *social media* pesten. Dit komt doordat leraren vaak minder vertrouwd zijn met het gebruik van *social media* dan hun leerlingen en cyberpesten niet direct zichtbaar is en ook buiten school plaatsvindt. De staatssecretaris zal scholen aanspreken op hun verantwoordelijkheid voor het bestrijden van cyberpesten. Om hen daarbij te ondersteunen worden praktische handvatten om cyberpesten tegen te gaan onder de aandacht gebracht van scholen.

Pilots met anti-pestprogramma's uitbreiden

Het Actieprogramma Onderwijs Bewijs is een initiatief van de ministeries van OCW, Economische Zaken en Financiën en omvat een drietal projecten die gericht zijn op het tegengaan van pesten. Het gaat hier om programma's voor het primair onderwijs en een programma om slachtoffers van cyberpesten te ondersteunen in het voortgezet onderwijs. De eerste tussenresultaten van de pilots met een anti-pestprogramma in het primair onderwijs komen naar verwachting in juni van dit jaar beschikbaar. In het primair onderwijs komen dan weliswaar geteste programma's beschikbaar, maar voor het voortgezet onderwijs zijn dergelijke programma's er nog niet. Daarom worden de pilots uitgebreid naar vo-scholen als de uitkomst is dat de pilots in het primair onderwijs succesvol zijn.

Er komt meer aandacht voor sportief gedrag en respectvol met elkaar omgaan in gymlessen

Tijdens de gymlessen komen kinderen intensief met elkaar in contact. Ook hier komen belangrijke basisregels aan de orde, zoals een respectvolle omgang met elkaar, met regels en met autoriteit. In mei ontvangt uw Kamer een voorstel voor de uitwerking van de ambitie om meer gymlessen in het PO te realiseren. Hierin wordt ook uitgewerkt hoe er meer aandacht voor sportief gedrag en respectvol met elkaar omgaan tijdens de gymlessen kan worden gegeven.

Beter zicht op pesten

We vinden het belangrijk dat scholen zelf bijhouden hoe het staat met de sociale veiligheid binnen de school, bijvoorbeeld via Vensters Voor Verantwoording. Om op landelijk niveau pesten zo nauwkeurig mogelijk in kaart te brengen laat de staatssecretaris voortaan het onderwerp pesten uitdrukkelijk meenemen in de veiligheidsmonitor. Ook wordt een verdiepende analyse over pesten uitgevoerd op basis van de gegevens van de laatste veiligheidsmonitor. In de jaarlijkse veiligheidsbrief, die de staatssecretaris voor het zomerreces aan uw Kamer stuurt, wordt u de uitkomsten van de verdiepende analyse aangeboden.

III. Formeel kader

Gelet op de beschadigingen die kinderen oplopen als gevolg van pesten leggen wij liever de nadruk op het voorkomen van pesten en het bevorderen van een sociaal veilig schoolklimaat. Een sociaal veilig schoolklimaat laat zich niet dicteren vanuit Den Haag, maar tegelijkertijd moet de vrijblijvendheid eraf om hier werk van te maken. Alle scholen moeten hun verantwoordelijkheid nemen en een schoolbrede aanpak van pesten, inclusief cyberpesten, hanteren. De staatssecretaris ondersteunt scholen door heldere werkbare kaders vast te leggen in de wet. In overleg met experts en het veld werkt de staatssecretaris aan kaders die aansluiten bij de schoolpraktijk. Daarom wordt een schoolbrede en structurele aanpak van pesten verplicht. Het wettelijke vastleggen van de verplichting biedt de inspectie de mogelijkheid om toe te zien op de naleving. Het formele kader vormt daarmee het sluitstuk van het plan van aanpak.

Schoolbrede en structurele pestaanpak wordt verplicht

Het is een kerntaak van scholen om te zorgen voor een veilige school, waarbij de nadruk op preventie ligt. De staatssecretaris van OCW is voornemens er voor te zorgen dat op korte termijn een wetsvoorstel ingediend wordt waarmee de verantwoordelijkheid van de school voor het voorkomen en aanpakken van pesten duidelijker wordt verankerd in de wet. Op dit moment zien we dat scholen heel verschillend omgaan met pesten; sommige scholen besteden veel aandacht aan omgangsvormen en hanteren een effectieve pestaanpak, maar op andere scholen wordt er bijna niets aan gedaan. Wij willen dat kinderen niet onderworpen worden aan deze willekeur. Of je gepest wordt moet niet afhankelijk zijn van de school waar je naartoe gaat. Verder is de wildgroei van anti-pestprogramma's duidelijk naar voren gekomen. Er zijn zoveel verschillende programma's dat het voor scholen lastig is door de bomen het bos te zien. Die wildgroei willen we stoppen. Tot slot willen we graag zien dat alle scholen zich inzetten om alle vormen van pesten te voorkomen. Het moet niet zo zijn dat pas ingegrepen wordt als zich

vervelende incidenten voordoen. Daarom wordt een schoolbrede en structurele pestaanpak verplicht.

Inhoud wetsvoorstel en fasering

In het wetsvoorstel wordt voorgesteld dat iedere school in het funderend onderwijs (a) een bewezen effectief anti-pestprogramma gebruikt, (b) de sociale veiligheid op de school monitort, (c) een vertrouwenspersoon annex pestcoördinator heeft, en (d) dat de inspectie hier op toeziet.

Scholen in het funderend onderwijs worden bij wet verplicht een structurele pestaanpak te hebben. Daarbij moeten zij een wetenschappelijk en empirisch bewezen effectieve methode hanteren. Op dit moment zijn deze methodes nog niet geïdentificeerd. Daarom pakken we het gefaseerd aan. In de eerste fase vragen we deskundigen (en vertegenwoordigers van de sector) om kenmerken van een theoretisch onderbouwde effectieve methode te inventariseren. Zij toetsen welke programma's theoretisch sterk zijn en aan deze kenmerken voldoen. Dit wordt vastgelegd in regelgeving, maar scholen kunnen hier ook – vooruitlopend op de inwerkingtreding van het wetsvoorstel – op korte termijn mee aan de slag.

Intussen wordt onderzoeksgeld vrijgemaakt om in de tweede fase anti-pestprogramma's in de praktijk te toetsen en te valideren, zodat er een lijst komt van programma's die wetenschappelijk en ook empirisch bewezen effectief zijn. De regelgeving wordt dan op dit punt aangescherpt; het volstaat niet langer dat programma's theoretisch bewezen effectief zijn, ze moeten ook werken in de praktijk.

Beoogd resultaat

De vrijblijvenheid en willekeur gaat eraf: op elke school voor primair en voortgezet onderwijs moet iets aan het voorkomen en stoppen van pesten worden gedaan. Door het verplichten van een bewezen effectieve methode brengen we de wildgroei aan anti-pestprogramma's terug tot een beperkt aantal methodes dat écht werkt en waarbij de nadruk ligt op het voorkomen van alle vormen van pesten. De inspectie krijgt bovendien een grotere rol en ziet er op toe dat scholen methodes hanteren die effectief zijn.

Grotere rol voor de inspectie

De inspectie van het onderwijs krijgt een actievere rol en gaat toezicht houden op de naleving van de nieuwe wettelijke kaders voor scholen. Het uitgangspunt bij dit versterkte toezicht is de effectiviteit van de aanpak die de school hanteert naast het veiligheidsbeleid. De inspectie gaat monitoren of scholen uitvoering geven aan een bewezen effectief anti-pestprogramma. Daartoe krijgt de inspectie inzicht in de gegevens die scholen verzamelen. Hiermee krijgt de feitelijke sociale veiligheid op scholen meer gewicht in het toezicht van de inspectie. De inspectie ontwikkelt heldere indicatoren om sociale veiligheid te meten.

Wetsvoorstel Incidentenregistratie heroverwogen

De vorige minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft in augustus 2011 het wetsvoorstel Incidentenregistratie (Kamerstukken II, 2010/11, 32 857, nr. 2) bij uw Kamer ingediend. Dit wetsvoorstel verplicht het bevoegd gezag van scholen en instellingen alle incidenten op een school of vestiging te registreren. Het gaat dan om incidenten zoals wapenbezit, seksueel misbruik, discriminatie, bedreiging en grove pesterijen.

Nut en noodzaak van dit wetsvoorstel om te komen tot een effectieve pestaanpak zijn zorgvuldig bezien. Hierbij zijn eerdere kritische vragen van uw Kamer meegewogen. Dit leidt tot de volgende afweging:

Het wetsvoorstel Incidentenregistratie schrijft enkel registratie bij zware incidenten voor zonder dat de inspectie over deze gegevens kan beschikken. Dat leidt tot veel extra bureaucratie zonder interventiemogelijkheden.

Wij willen een verfijndere en op pesten toegesneden monitoring van sociale veiligheid op schoolniveau waarbij de inspectie goed zicht kan hebben op de sociale veiligheid op scholen.

Daarnaast verwachten wij dat er aangifte gedaan wordt bij strafbare feiten. Registratie is dan overbodig.

Leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs zijn gebaat bij een uniforme en structurele pestaanpak, die bovenal gericht is op preventie van alle vormen van pesten. Daaraan draagt dit wetsvoorstel niet bij. Daarom vinden we dat het liggende wetsvoorstel geen toegevoegde waarde heeft voor de gewenste pestaanpak. De staatssecretaris is voornemens om een machtiging bij de Koningin te vragen om het wetsvoorstel Incidentenregistratie, zoals het nu in de Tweede Kamer ligt, in te trekken. De nieuwe wetgeving legt de nadruk waar deze wat ons betreft hoort te liggen: bij het voorkomen van alle vormen van pesten.

4. Conclusie en vervolg

Wij gaan pesten aanpakken door pestgedrag op scholen beter te monitoren, meer aandacht voor het onderwerp te vragen, de samenwerking tussen scholen, ouders en leerlingen te bevorderen, pilots van anti-pestprogramma's uit te breiden, de klachtenregeling te verbeteren, leraren beter toe te rusten, scholen te verplichten pesten te voorkomen en aan te pakken en de inspectie een grotere rol te geven. Begin volgend jaar ontvangt u een rapportage over de voortgang. Onze ambitie is dat pesten niet langer als een taboe wordt behandeld of genegeerd kan worden. Overheid, scholen, leraren, ouders en kinderen nemen ieder hun verantwoordelijkheid om een sociaal veilig schoolklimaat te bevorderen. We koesteren niet de illusie dat pesten kan worden uitgeroeid, maar we zijn moreel verplicht gezamenlijk ons uiterste best te doen het zo ver mogelijk terug te dringen. Daarbij is de inzet van ons allen nodig.

de staatssecretaris van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap
Sander Dekker

de Kinderombudsman,
Marc Dullaert

Bijlage II: Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling

Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling

Feiten

- Klopt het dat je gepest wordt? (h)erkenning van het probleem
- Door wie word je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer?)
- Waar word je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer plekken?)
- Hoe vaak word je gepest?
- Hoe lang speelt het pesten al?
- Weten je ouders of andere personen dat je gepest wordt?
- Wat heb je zelf tot nu toe aan het pesten proberen te doen?
- Zijn er jongeren die jou wel eens proberen te helpen?
- Wat wil je dat er nu gebeurt; wat wil je bereiken?

Voorkom dat je de gevoelens van de leerling bagatelliseert: het gaat er niet om of jij ook vindt dat hij gepest wordt, maar het gaat erom dat hij zich niet veilig voelt bij bepaald gedrag van anderen.

Aanpak

Bespreek samen met de leerling wat hij/zij kan doen tegen het pesten en bekijk waar de leerling aan wil werken om de situatie te verbeteren. Let daarbij op de volgende aspecten:

- Hoe communiceert de leerling met anderen?
- Welke lichaamstaal speelt een rol?
- Hoe gaat de leerling om met zijn gevoelens en hoe maakt hij deze kenbaar aan anderen?
- Heeft de leerling genoeg vaardigheden om weerbaarder gedrag te tonen naar de pester?

Gepeste jongeren lopen vaak rond met het gevoel dat er iets mis is met ze. Daardoor hebben ze moeite om voor zichzelf op te komen. Ergens is er iets in zichzelf dat de pester gelijk geeft. Besteed hier aandacht aan, want **niemand kan een ander klein maken zonder diens toestemming.**

Bijlage III: Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest

Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest

Het doel van dit gesprek is vierledig:

- de leerling confronteren met zijn gedrag en de pijnlijke gevolgen hiervan
- achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen
- samen met de leerling achterhalen hoe hij geholpen kan worden zijn gedrag te stoppen
- het schetsen van de stappen die volgen wanneer het pestgedrag niet stopt

Confronteren

Confronteren en kritiek geven is niet hetzelfde. Confronteren is:

- *probleemgericht* en richt zich op waarneembaar gedrag. Zodra we interpretaties gaan geven aan gedrag, wordt het persoonsgericht, bijvoorbeeld: “Je hebt cola in de tas van Piet laten lopen. Dat doe je zeker omdat je graag de lolligste bent!”
Zodra we gaan interpreteren, reageren we een gevoel van frustratie op die ander af en zijn we gestopt met confronteren en begonnen met kritiseren.
- *relatiegericht*. Je bent heel duidelijk op de inhoud, in wat je wilt en niet wilt maar met behoud van de relatie, bijvoorbeeld: “Ik vind dat je heel erg gemeen doet tegen haar en ik wil dat je daarmee ophoudt.” Zeg nooit: “Je bent heel gemeen.”
Je wilt duidelijk verder met de jongere. Kritiek op de persoon voelt als een afwijzing Van de hele persoon. Eigenlijk zeg je daarmee dat de pester een waardeloos mens is.
- *specifiek* blijven. Je benoemt de situatie waar het over gaat en vermijdt woorden als altijd, vaak en meestal. Kritiek wordt vaak algemeen.
- *veranderingsgericht*. Je stelt zaken vast en gaat vervolgens inventariseren hoe het anders kan.

Achterliggende oorzaken

Nadat het probleem benoemd is, richt je je op het waarom. Hoe komt het dat je dit gedrag nodig hebt? Wat levert het jou op? Wat reageer je af op die ander?

Maak duidelijk dat dit gedrag geen rekening houdt met de gevoelens van de ander. Wat ga je daaraan doen? Bied zo nodig hulp aan van de schoolmaatschappelijk werker (op vrijwillige basis).

Het pestgedrag moet stoppen

Wees duidelijk over de stappen die volgen, wanneer het pestgedrag niet stopt (op het matje bij de teamleider, pestproject volgen, schorsing, verwijdering van school).

Bijlage IV: nationaal onderwijsprotocol tegen pesten

Het Nationaal onderwijsprotocol tegen Pesten beoogt via samenwerking het probleem van het pestgedrag bij kinderen aan te pakken en daarmee het geluk, het welzijn en de toekomstverwachting van kinderen te verbeteren.

De ondertekenaars van dit protocol verklaren het volgende:

1. Pesten is een wezenlijk en groot probleem. Uit onderzoek blijkt dat één op de vier kinderen (+ 375.000) in het basisonderwijs en één op de zestien leerlingen (+ 56.000) in het voortgezet onderwijs slachtoffer zijn van pestgedrag. Pestgedrag is schadelijk tot zeer schadelijk voor kinderen, zowel voor de slachtoffers als voor de pesters. De omvang en zwaarte van het probleem leiden tot de noodzaak van een aanpak door alle opvoeders van kinderen en jongeren, in het bijzonder door de leraren en door de ouders.
2. Het bevoegd gezag en directie gaan, om een passend en afdoend antwoord te vinden op het pestprobleem, uit van een zo goed mogelijke samenwerking tussen leraren, ouders en leerlingen, gebaseerd op afgesproken beleid dat gericht is op samenwerking.
3. Onze school wenst een samenwerking, zoals bedoeld onder punt 2, ook daadwerkelijk aan te gaan, te stimuleren en te onderhouden.
4. De ondertekenaars van dit protocol verbinden zich daarom het volgende te doen:
 - het werken met de 'vijfsporenaanpak';
 - het bewust maken en bewust houden van de leerlingen van het bestaan en de zwaarte van het pestprobleem;
 - het bewust maken en bewust houden van de (levenslange) gevolgen van pesten;
 - een gerichte voorlichting over de preventie en de aanpak van het pesten aan alle ouders van de school;
 - het zorgen voor een voor iedere aan de school verbonden persoon toegankelijke, actuele informatie over het pestprobleem, met als speciaal aandachtspunt informatie voor de leerlingen;
 - het beschikbaar stellen van geld waarmee de scholing van personeelsleden, lesmaterialen, lezingen, activiteiten voor ouders, de aanschaf van boeken en andere informatie wordt bekostigd;
 - het invoeren van een sociaal-emotioneel leerlingvolgsysteem op school, zodat probleemgedrag bij leerlingen zo vroeg mogelijk kan worden onderkend en tegengegaan.
5. De ondertekenaars verklaren zich in principe bereid tot deelname aan een periodieke zelfevaluatie (bijvoorbeeld de PestTest[®]) binnen een door de medezeggenschapsraad vastgestelde termijn.
6. Als het protocol is ondertekend, wordt een kopie op een duidelijk zichtbare plaats opgehangen in de school. De tekst van het protocol wordt verder bekend gemaakt via de schoolkrant en, indien aanwezig, de website van de school.
7. Het bevoegd gezag en de directie zorgen er verder voor dat naar aanleiding van de ondertekening van dit protocol een beleid tegen het pesten wordt geformuleerd. Dit beleid wordt in het schoolplan en de schoolgids opgenomen.

Naam en plaats van de school:

Getekend namens:

Locatieleiding

personeel

leerlingenraad

ouderraad

.....

.....

.....

.....

Bijlage V: Tips voor leerlingen om veilig te internetten

Wat kun je doen om digitaal pesten en misbruik te voorkomen?

- Bedenk dat niet alles waar is, wat je op het internet tegenkomt.
- Gebruik een apart hotmail-adres om jezelf te registreren op websites. Kies een e-mailadres dat niet je eigen voor- en achternaam volledig weergeeft.
- Gebruik altijd een bijnaam als chat. Zorg dat je wachtwoorden geheim blijven en niet makkelijk te raden zijn. Als anderen wel binnen zijn gekomen, neem dan contact op met de beheerder van de site.
- Als je een vervelend gevoel hebt over iets wat je hebt gezien of meegemaakt, vertrouw dan op je gevoel en vertel het aan iemand die je vertrouwt.
- Blijf zelf respectvol naar anderen, scheld niet terug.
- Ga weg uit de chatroom als er iets vervelends gebeurt.
- Verwijder onbekende mensen uit je MSN contactlijst.
- Bel of mail niet zomaar met personen die je alleen van internet kent, spreek niet met ze af zonder dat je ouders of een andere volwassene dit weten.
- Verstuur zelf geen flauwe grappen, dreigmail of haatmail.
- Geef geen persoonlijke informatie aan mensen die je alleen van chatten kent. Let vooral op bij foto's van jezelf. Als je een foto op internet zet, kan deze gemakkelijk gekopieerd en op een andere website geplaatst worden. Zo kan hij jarenlang terug te vinden zijn. Onschuldige foto's van jou kunnen ook bewerkt worden tot zeer vervelende plaatjes
- Wees zeer voorzichtig met het gebruik van je webcam. Jouw beelden kunnen worden opgeslagen en gebruikt worden om ze aan andere personen te laten zien of voor doeleinden gebruikt worden die jij niet wilt. Doe voor de webcam dus geen dingen die niet voor anderen bestemd zijn.

Wat kun je tegen cyberpesten en misbruik doen?

- Niet persoonlijk opvatten als het van mensen komt die je niet kent. De anonimiteit van internet maakt dat mensen makkelijker gaan schelden.
- Reageer niet op pestmails of andere digitale pesterijen. Verwijder de e-mail zo mogelijk zonder hem te openen. Als je niet reageert, gaan pesters vaak op zoek naar iemand anders om te pesten.
- Blokkeer de afzender. Als het gaat om sms-jes op de mobiele telefoon, dan heb je soms de mogelijkheid om nummers te blokkeren.
- Bewaar de bewijzen. Maak een print of sla ze op. Van het IP-adres van de e-mail kan soms worden afgeleid, van welke computer de e-mail verzonden is. Een provider heeft vaak een helpdesk die klachten over nare mail aan kan nemen. Men heeft daar ook de technische mogelijkheden om na te gaan wie de mail heeft verstuurd. Bel de helpdesk op.
- Ga naar je mentor of afdelingsleider toe op school. Deze zal je verder helpen om het pestgedrag te stoppen.
- Bij stalken kun je aangifte doen bij de politie. Het is strafbaar. Voor meer informatie over aangifte doen: www.pestenislaf.nl

Bijlage VI: links voor bruikbare adressen bij cyberpesten

Algemene zoekpagina's

- www.pesten.startkabel.nl
- www.pesten.startpagina.nl

Pesten (algemeen)

- www.pestweb.nl (Website van het APS met informatie, advies en tips over pesten voor kinderen, jongeren, ouders en leerkrachten.)
- www.pesten.net (Voor en door slachtoffers. Opgericht door Bob van der Meer.)

Cyberpesten / veilig internetgebruik / veilige school

- www.stopdigitaalpesten.nl Campagne van SIRE (Stichting Ideële Reclame)
- www.digibewust.nl (Een informatieve site van het Ministerie van Economische zaken, over het veilig gebruik van internet)
- www.ppsi.nl (PPSI is het expertisecentrum van het APS op het gebied van het voorkomen en bestrijden van seksuele intimidatie en seksueel misbruik in het onderwijs. Je kunt er ook terecht voor informatie over pesten, agressie, geweld, discriminatie en racisme.)
- www.schoolenveiligheid.nl (Centrum School en Veiligheid van het APS verzamelt en verspreidt informatie en deskundigheid op het gebied van schoolveiligheid.)
- www.veilig.kennisnet.nl (Handreikingen en links voor ouders, leraren, kinderen, scholieren, schoolmanagers en ICT-coördinatoren).

Films met als thema pesten

- Bluebird (2004)
- Mean creek (2005)
- Mean girls (2006)

Bijlage VII: do's en don'ts in de sociale media

Zeg wie je bent:

Vertel wie je bent, spreek voor jezelf en wees eerlijk.

Reageer niet anoniem op artikelen, tweets, etc.

Toon respect en doe normaal:

Via social media praat je wel met elkaar, maar niet over een ander. Gedraag je online zoals je dat ook binnen (en buiten) de school hoort te doen.

Zend of plaats geen berichten die kwetsend, discriminerend of haatdragend zijn voor een ander, een groep of de school.

Denk na over foto's en filmpjes:

Filmen en fotograferen binnen school: alleen met toestemming en onder verantwoording van een medewerker van school. Buiten school: alleen met toestemming van degene die je filmt/fotografeert.

Maak en publiceer geen foto's, filmpjes of andere tweets waarmee je jezelf en/of anderen in de problemen kunt brengen.

Respecteer privacy:

Ga zorgvuldig om met vertrouwelijke informatie. Alles wat op internet wordt geplaatst kan daar na lange tijd nog worden teruggevonden.

Gebruik geen gegevens van medeleerlingen, medewerkers van de school, andere mensen of zelf verzonden personen.

Misbruik van social media wordt door Canisius niet geaccepteerd.

Word je gepest of ken je iemand die wordt gepest, bijvoorbeeld via Twitter of What's app, meld dit dan bij je mentor. Maak een prinscreen van de pesterijen, zodat we kunnen zien wat er daadwerkelijk is gezegd. We accepteren namelijk niet dat social media gebruikt worden om anderen te pesten, te kwetsen, te stalken, te bedreigen, zwart te maken of op een andere manier te beschadigen. Als je je niet aan deze normale fatsoensnormen houdt, worden op school **passende maatregelen getroffen**. Als je met jouw gebruik van social media strafrechtelijk de fout ingaat, kunnen de school en/of andere beschadigde personen hiervan aangifte doen bij de politie.

Bijlage VIII: Schematische weergave route pestmeldingen

